

Tobanama / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Tobanama / hekaýa

TOBANAMA

Baý-baý-ow, bi millete serediň-ä. Halys türkmençilige suwsalany çyn oguşýan. Ýogsam bu ýerde Artygyň harmanynyň üleşilmejeginem-ä bilyä olar. Sonda-da balarynyň güle çozusy ýaly, ýerden ýöräni eňäýipdir kluba.

Hemişeler dagy lektor gelende ýalbarybam, gorkuzybam ýygnap bolmazdy bulary. Bu gün bolsa... Ýeri, indi näçe ýyldyr bir aýagy ysman ýatan Mergen aga näme diýjek. Şolam: «Türkmençiliğin gürrüňi edilýän bolsa, menem ýeke taşlap gitmäň. Bir ýer goýaweri ulagyňda» diýip, ogluna delmuryp özeleniberd-ä.

Garaz, şol gün aşsam günä-sogap, halal-haram, gep-gybat, erkek hem aýal, günä gazanmak hem toba etmek... hakynthaky gürrüňleri diňläsi gelip ýygnanan märekeleden ýaňa, kolhozyň saraý ýaly giň kluby hyň berdi.

Köp garaşmaly bolmady. Hemiseler bedeniniň belendini-pesini mesaňa edip, syrlasyp duran ýuka köýnekli, başy açık orta çykýan medeniýet baradaky orunbasar gelin bu sapar keteni köýnegini şowurdadyp, gyzyl öýmesini galgadyp münbere mündi. Gyşgajyk giriş nutugyny aýdybam, hormatly lektora gezek berdi. Daýaw göwresine gelişmeyän çakganlyk bilen eglibräk ýöräp gelip münberi gujaklan lektory görenlerinde, zaldakylaryň gowury artyp ugrady: «A-how, biz türkmençilige degişli gürrüňleri diňlejekdig-ä», «Öňler gaçyp ýören lektorymyz-a bi». Hyşy-wuşylaryň birinem gulagynyň deňinden geçirmän, gapyp duran lektor birbada aljyrajak ýaly etdi-de, kömege mätäç bendäniň özelenişi kimin, orunbasar gelniň yüzüne naýynjar bakdy. Düşbi orunbasar derrew ýerinden galyp, elindäki ruçkasy bilen stoly birnäce sapar tyrkyldatdy-da, zala ýüzlendi:
– Ýoldaş kolhozçylar, kolhozçy aýal-gyzlar, mehanizatorlar, şu

ýere ýygnanan hormatly obadaşlar! Biziň öňdebaryjy kolhozymzyň tertiipli, agzybir halky bar. Merkezden gelen hormatly lektoryň öňünde gowur turuzyşyp oturmak size uslyp däl...

Orunbasaryň sözünü soňlatman, orta gürpde oturan deşli pyýada ýerinden galdy:

– Bizi aldap getiripsiňiz. Bi öňem birnäçe gezek gelip marksizm-leninizmden leksiýa okap giden şo-ol ýigid-ä.

Onuň pikirini makullaýy sesler ýaňlandy. Orunbasar gelin bir elini çalaja galdyrdy-da, sesine biraz bat berdi:

– Yalňışmansyňz, ýöne indi döwür üýtgedi. Hemme zat üýtgedilip gurulýar. Hormatly lektoram bu gün öňki gürrüňini etmez. Häli bizeň gürleşip gördük myhman bilen. Öňki pikirlerinden nam-nyşan galmandyr.

– Hawa-da, döwür üýtgäp durka, biz dagy näme – diýip, lektoram ümsüm oturmagy birhili gördümi, nämemi, it ýylgyryşyny edip, samsyklaç gürledi.

Zalyň orruk ortasyndan biriniň ýognasdan gödeksi sesi eşidildi:

– Öň çagadyň-da, indi ulalaýdyňmy?

Orunbasar gelin näme diýjegini bilmän, lektoryň ýüzüne seretdi. Köpi gören lektor bu gezek zaly ýaňlandyran sowala aljyrap durmadı:

– «Bir ýazykdan är Ölmez» diýleni, ýoldaşlar. Är ýigitler onça-munça zady çekip bilmelidir. Tüweleme, özümüz-ä yüz ýazygam bolsa müzzerileris öýdemizok. Munuň üçinem injik gerek, ýoldaşlar. Onsoňam her gezek bir ýazyk etdiňmi, hökman toba etmeli. Özümüz-ä şeýdýäs welin, bolaýýar. Beý diýsem, iki yüzli eken diýip düşünäýmäň. Toba diýlen zat iki ýuzlini halanok. Onam diňe namysjaň, mert adamlar oňarýandyr.

Zalda biriniň şadyýan sesi eşidildi:

– Hezildigini, günä işden çekinip oturasy zadam ýok eken-laý.

Onuň ýaňsylı sözünü alyp gösterdiler. Orunbasar gelin höre-köşe edip, adamlary zordan köşesıldı:

– Beýdişip oturman, adamlar, hormatly lektory diňläliň. Näme sowalyňyz bolsa, soňundan sorarsyňyz.

Birbada milletiň üstüne suw sepilen ýaly boldy. Lektor

mümkinçiligi sypdyrman, joşup ugrady. Häý, zaňnaryň bolaýşyny. Mundan ozalky leksiýalarynyň ählisiniň üstünden, ýüzünü çytyp dagy etmän, atanak çekdi oturyberdi:

– Marksizm-leninizmden okan leksiýalarymdan yüz öwürýän. Munuň üçin hut siziň öňüňizde Allatagaladan günämi ötmegini sorap, üç mertebe toba kylýan.

Ol iki elini ýokary galdyryp, sojap-sojap toba etdi. Diňe şondan soň Muhammet pygamberiň hadyslaryny özi ýazan ýaly edip, millete akyl satyp ugrady. Lektory birinji gezek görýän, dini eserlerden bisowat kişiler-ä onuň tapýan sözlerine aňalyp galaýdylar asyl. Pah-pah, Pygamberiň özünü diňläp duran ýalyda.

Bir meýdandan maňlaýynyň derini sylyp, boldum eden lektor özünden göwnühoş halda zala äňetdi. Häliden onuň agzyny köpürjikledip gürleýsine haýpygelijilik bilen seredip oturan deşli pyýada ýerinden galdy-da:

– Yaňy bir sözüňizde «Aýal enedir!» diýidiňiz welin, oňly düşünmedim-le – diýip, mekirlik bilen ýylgyrdy.

Lektor onuň kinaýasyna aň salman, çyny bilen janykdy:

– Hakykatdanam, aýal, diňe aýal ene bolýandy. Ata ene bolup bilmez. Çünkü olaryň jynsy gurluşy üýtgeşikdir, ýoldaşlar.

Onsoňam, şuny bek belläň: sygyrdan goýun bolmaz, goýundan geçi bolmaz, geçmişen at bolmaz, atdan towşan bolmaz, towşandan doňuz bolmaz, doňuzdan towuk bolmaz, towukdan düye bolmaz, düýeden güye bolmaz, güýeden eşek bolmaz...

Sowal bereni jogap kanagatlandyrmy, kanagatlandyrmadymy, onçasyny biljek däl, garaz, ol lektoryň sözüne nokat goýarynda garaşman, çalaja hyrcyny dişläp, başyny ýaýkady-da, oturyberdi.

Onýanca öňräkki hatarlaryň birinden gartaşan adam ýerinden galdy:

– Inim, bi biz-ä ömrümizi traktyryň üstünde geçiriren adam. Indem bırgat saylajak diýýäler. Sen bir daşyňdan akyllı-başlı görünýäň. Heý, traktyrça bırgatlyk oňardar öýdýäňmi?

Lektor özüne maslahat salnan äheňde berlen bu sowala monça bolup, birmeydan potologa seredip durdy-da, uzakdan aýlap söze başlady:

– Haýwanlaryň adamlardan akyllı tarapy kändir. Meselem, hiç haçan syçan pişik boljak bolup, pişik bolsa, güjük boljak bolup azara galyp ýören däldir. Her haýwan öz gününe, öz ykbalyna kaýyldyr. Megerem, adamyň haýwandan iň esasy öwrenmeli häsiýeti, ine, şu bolsa gerek...

Sowal beren kişiniň ýüzi boz-ýaz boldy. Bolsa-da olam dymyp oturman, atyp galdy:

– Eger beýle bolýan bolsa, düýnki ateistiň bu günki gün hadyslardan mysal getirip, nokgy-nokgy edip oturşyna nähili düşünmeli, inim?

Lektor gürrüniň özi hakyndalygyna bada-bat düşündi:

– Eger gürrüň men hakda barýan bolsa, ýaňja aýdypdym, toba bar günäni ýuwýandır diýip. Men her saba turup toba edýän.

Ýüzi mazalyja Güne gaýzygan ýaşuly ýerinden galanyny duýman galdy:

– Häk, inim, häliden bări dilimi dişläp saklanjak boldum, bolmady. Bu gürrüňleri kim etse-de, sen etmeli däl. Sen ynam, toba diýen mukaddes düşunjeleri pücege çykarýaň. Ýogsam, kalbyň doly tämizläp toba gelinýändigini, bir toba edeňsoň, gaýdyp bet işleriň gyrasynda görünmeli däldigini bilmez ýaly, iňňeden iýtme körsowadam-a däl sen.

Beýle-beýle bolar öýdüp garaşmadyk lektor näme diýjegini bilmän, sakanaklady:

– Siz meniň tobama dil ýetirmäň, men her gezek ýürekden edýän ony. Onsoňam, tobanyň güýjuni göre-göre gelýän men.

Ýaşuly bu gezek kinaýaly ýylgyrdy:

– Ony bizem görüp ýörüs. Telewizorda ýedi gezek toba edip, aman sypanyňam bilýäs. Seniň tobany ýürekden etmän, hälki bir bet işleriňi ýapmak üçin perde hökmünde ulanýanyňam aňýas...

Orunbasar gelin olaryň gürrüniň dawa ýazyp gidäýmeginden ätiýaç edip, ýaşulyny saklady:

– Sapar aga, lektor biziň myhmanymyz. Türkmençilikde myhmanyň bilen dawa tapmak gelişýän zat däldir.

– Bäbenegiňe seredip, göz-görtele ýalan sözläp durmak myhmana-da gelişýändir öýdemok.

Lektor münberdäki kagyzlaryny ýygnaşdyryp durşuna, aldygyna «Toba, toba» diýip samraýardy. Bu ýagdaýda gürrüñçiliği dowam

edip bolmajagyny aňan orunbasar gelin bolsa, başardygyndan sypaýy gürläp, çäräniň tamamlanandygyny yqlan etdi.
Zaldan çykyp barýan lektoryň: «Men şu ýere gelenime-de toba edýän» diýip, özbaşyna mydyrdaýşyny welin, adamlaryň diňe käbirleri eşidip galdy...

1996 ý.

Döwran AGALYÝEW.

Hekaýalar